

فروپاشی

چگونه جوامع راه فنا یا بقا را برمی‌گزینند

جرد دایموند

برنده جایزه پولیتزر

ترجمه

فریدون مجلسی

فرهنگ‌نشر نو

با همکاری نشر آسیم

تهران - ۱۳۹۸

فهرست

یادداشت مترجم ۱۱

بیشگفتار: داستان دو کشتزار ۱۳

- دو کشتزار □ فروپاشی‌ها، در گذشته و حال □ بهشت‌های گم‌شده؟ □
- چارچوب پنج‌اصلی □ کسب و کارها و محیط زیست □ روش تطبیقی □
- طرح و برنامه کتاب

بخش اول: مونتاناى امروزی

فصل اول: زیر آسمان بزرگ مونتانا ۴۳

- داستان استن فالکو □ مونتانا و من □ چرا از مونتانا آغاز کنیم؟ □ تاریخ
- اقتصادی مونتانا □ استخراج معادن □ جنگل‌ها □ خاک □ آب □ گونه‌های
- بومی و غیربومی □ دیدگاه‌های متفاوت □ رفتار در برابر مقررات □ داستان
- ریک لایبل □ داستان چیپ پیگمن □ داستان تیم هالس □ داستان جان کوک
- مونتانا، الگوی جهان

بخش دوم: جوامع پیشین

فصل دوم: گرگ‌ومیش در ایستر ۱۰۵

- اسرار معدن سنگ □ جغرافیا و تاریخ ایستر □ مردم و غذا □ رؤسای قبیله،
- طوایف، و عوام □ سکوها و جایگاه‌ها □ سنگ‌تراشی، حمل و نقل، برپاسازی
- جنگل ناپدید شده □ نتایج برای جامعه □ اروپاییان و توضیحات □ چرا
- ایستر آسیب‌پذیر بود؟ □ ایستر به مثابه یک نماد

فصل سوم: آخرین مردمان زنده: جزایر پیتکرن و هندرسون ۱۵۵

- پیتکرن پیش از شورش بوتنی □ سه جزیره ناهمانند □ داد و ستد □ پایان
- فیلم شورش

فصل چهارم: باستانی‌ها: آناسازی و همسایگان‌شان
کشاورزان صحرا □ حلقه‌های درخت □ راهبردهای کشاورزی □ مسائل چاکو
و موش‌های جنگلی □ همگرایی منطقه‌ای □ افول چاکو و پایان □ پیام چاکو

فصل پنجم: تمدن مایا فرو می‌پاشد
رازهای شهرهای گم‌شده □ محیط‌زیست مایا □ کشاورزی مایا □ تاریخ مایا
کوپان □ پیچیدگی‌های فروپاشی‌ها، جنگ‌ها و خشکسالی‌ها □ فروپاشی در
سرزمین‌های پست جنوبی □ پیام مایاها

فصل ششم: پیش‌درآمد وایکینگی و چندنواپی فوگ
تجربه‌هایی در آتلانتیک □ انفجار وایکینگی □ خودشتابی □ کشاورزی
وایکینگ □ آهن □ رؤسای وایکینگ □ مذهب وایکینگ □ جزایر اورکنی،
شتلند، فازو □ محیطی ایسلندی □ تاریخ ایسلند □ ایسلند در متن □ ویلند

فصل هفتم: شکوفایی نورس‌های گرینلند
پست دیدبانی اروپا □ آب و هوای امروزی گرینلند □ آب و هوا در گذشته
□ گیاهان و حیوانات بومی □ استقرار نورس‌ها □ کشاورزی □ شکار و
ماهی‌گیری □ اقتصادی منسجم □ جامعه □ تجارت با اروپا □ خودانگاره

فصل هشتم: پایان نورس‌های گرینلند
مقدمه پایان □ جنگ‌زدایی □ آسیب به خاک و گیاه‌خاک □ نیاکان اینوئیت
□ معیشت اینوئیت‌ها □ روابط اینوئیت‌ها / نورس‌ها □ پایان □ موجبات
نهایی پایان

فصل نهم: مسیرهای متضاد برای موفقیت
از پایین به بالا، از بالا به پایین □ ارتفاعات گینه نو □ تیکوپیا □ مسائل
توکوگاوا □ راه‌حل‌های توکوگاوا □ چرا ژاپن موفق شد □ موفقیت‌های دیگر

بخش سوم: جوامع امروزی

فصل دهم: مالتوس در آفریقا: نسل‌کشی در رواندا
تنگنا □ وقایع در رواندا □ فراتر از نفرت قومی □ تدارک در کاناما □ انفجار
در کاناما □ چرا چنین اتفاقی رخ داد

فصل یازدهم: یک جزیره، دو نوع مردم، دو تاریخ: جمهوری دومینیکن و هائیتی
تفاوت‌ها □ تاریخ‌ها □ موجبات تفاوت □ تأثیرگذاری‌های زیست‌محیطی
دومینیکن □ بلاگور □ محیط زیست امروزی دومینیکن □ آینده

فصل دوازدهم: چین، غول جنبنده
اهمیت‌های چین □ پیشینه‌ها □ هوا، آب، خاک □ زیستگاه، گونه‌ها، طرح‌های
عظیم □ نتایج □ ارتباطات □ آینده

فصل سیزدهم: «استخراج معدن» در استرالیا
اهمیت‌های استرالیا □ خاک‌ها □ آب □ فواصل □ تاریخ اولیه □ ارزش‌های
وارداتی □ بازرگانی مهاجرت □ تخریب زمین □ سایر مسائل زیست‌محیطی
□ نشانه‌های امید و تغییرات

بخش چهارم: درس‌های عملی

فصل چهاردهم: چرا برخی دانشمندان تصمیم‌های فاجعه‌بار می‌گیرند؟
نقشه راه برای موفقیت □ قصور در پیش‌بینی □ قصور از درک □ بدرفتاری
عقلانی □ ارزش‌های فاجعه‌آمیز □ سایر قصورهای نامعقول □ راه‌حل‌های
ناگام □ نشانه‌های امید

فصل پانزدهم: کسب و کارهای بزرگ و محیط زیست: شرایط متفاوت، نتایج
متفاوت
استخراج منابع □ دو میدان نفتی □ انگیزه‌های شرکت‌های نفتی □ انگیزه‌های
شرکت معدنی عملیات استخراج سنگ سخت □ تفاوت‌های میان شرکت‌های
معدنی □ صنعت مسکن □ شورای مباشرت جنگل □ صنعت غذای دریایی □
کسب و کار و افکار عموم

فصل شانزدهم: جهان به عنوان زمینی بازیافتی: این امر امروز برای ما چه
معنایی دارد؟
مقدمه □ جدی‌ترین مسائل □ اگر ما آن‌ها را حل نکنیم... □ زندگی در
لس‌آنجلس □ اعتراضات بامزه □ گذشته و حال □ دلایل امیدواری

تأمین‌نامه ۶۴۱

که زندگی امروز ما به آن‌ها گره خورده است و آینده ما و فرزندانمان در گرو شناخت بیشتر و عملکرد جدی‌تر در زمینه‌های مختلف آن است.

کشور ما در بیشتر زمینه‌های مطرح شده در این داستان بشری شریک و سهیم است. بزرگ‌ترین مسئله ما آب است، شور شدن است، بیابان‌زایی و جنگل‌زدایی است، و بالاتر از همه عبور از خط قرمز جمعیت و بدتر از آن جمعیت مهارناپذیر همسایگان و بیم جنگ! جمعیتی که طبیعت و منابع قابل اتکا در ایران و در جهان پاسخ‌گوی تأمین نیازهای آن نیست، تا چه رسد به رفاه و آسایشی در معیار امروزی! در این کتاب نامی از ایران نیامده اما در حیرتم که چگونه سطر سطر آن را مرتبط با این سرزمین کهن و مسائل دیرپای آن می‌بینم.

به امید آن‌که دانشگاهیان، دولت‌مردان و همه آن‌هایی که می‌توانند و می‌خواهند در حیات و رفاه و آینده خودشان و فرزندان‌شان در ایران و در جهان سهمی داشته باشند و اثری بر جای نهند، آن را بخوانند! شناختن هرچه بیشتر این داستان حق و وظیفه همه است!

فریدون مجلسی

پیش‌گفتار

داستان دو کشتزار

دو کشتزار □ فروپاشی‌ها، در گذشته و حال □ بهشت‌های گم‌شده؟ □ چارچوب

پنج اصلی □ کسب و کارها و محیط زیست □ روش تطبیقی □ طرح و برنامه کتاب

تابستان چند سال پیش از دو دامداری تولید شیر یعنی گاوداری هالس^۱ و دامداری گردار عیار کردم؛ در فاصله چند هزار کیلومتری از هم قرار داشتند، اما از لحاظ توانمندی‌ها و آسیب‌پذیری‌ها بسیار شبیه بودند. هر دو بزرگ‌ترین، مرفه‌ترین و از جهت فتاوری، پیشرفته‌ترین دامداری‌های مناطق خودشان به‌شمار می‌رفتند. به‌ویژه آن‌که پیرامون هر دو، طریقه‌های مرتب با دستگاه‌های عالی و پیشرفته به منظور تغذیه و دوشیدن گاوهای شیره ساخته شده بود. این سازه‌های آراسته، به دو ردیف آخورهای روبه‌روی یکدیگر تقسیم شده بود و همه گاوداری‌های دیگر منطقه را تحت‌الشعاع قرار می‌داد. هر دو دامداری در تابستان‌ها، گاوهایشان را برای چرا به مراتع سرسبز می‌فرستادند و علوفه مورد نیاز را خودشان تولید می‌کردند که محصولش در اواخر تابستان به دست می‌آمد و در زمستان گاوها از آن تغذیه می‌کردند. همچنین با آبیاری منظم کشتزارهایشان تولید علوفه تابستانی و یونجه زمستانی را افزایش می‌دادند. هر دو مزرعه دامداری از لحاظ مساحت (با فرق چند کیلومتر مربع) و اندازه جایگاه حیوانات برابر بود. گاوهای مزرعه هالس از گردار بیشتر بود (به ترتیب ۲۰۰ رأس در مقابل ۱۶۵ رأس گاو). مالکان هر

۱. صورت انگلیسی نامها در نام‌نامه آخر کتاب آمده است. - م.